

7. Карташова Л.В., Никонова Т.В., Соломоницина Т.О. Поведение в организации. - Москва, Инфра, 2001. 220 с.

8. Джуэлл Л. Индустриально-организационная психология. Изд. 4-е. ЗАО «Питер», 2001. 720 с.

ციფრული ეკონომიკის პირობებში ეკონომიკური უსაფრთხოება და ტრანსნაციონალური ბიზნესის მართვა Economic Security and Transnational Business Management in a Digital Economy

ნინო სამჭკუაშვილი - ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტის სეუ ninosamchku@yahoo.com
თამარ დუდაური - ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის tamro_dudka@yahoo.com
Nino Samchkuashvili - PhD in Economics,
Associate Professor of Georgian National University ninosamchku@yahoo.com
Tamar Dudauri - Academic Doctor of Economy, Associate
Professor of Caucasus International University tamro_dudka@yahoo.com

ასტრაქტი. სტატიაში განხილულია ტრანსნაციონალური ბიზნესი, როგორც სხვადასხვა დონის ეკონომიკური სისტემების განვითარების საკვანძო ტენდენცია, რომელიც გამოიხატება მსოფლიოს უმსხვილესი კომპანიების გავლენაში ეროვნული ეკონომიკების საქმიანობის ყველა სფეროზე. ტრანსნაციონალური ბიზნესის განვითარება ხასიათდება ახალი ეტაპით, რომელიც დაკავშირებულია პოსტინდუსტრიული ეპოქის დასასრულთან და ციფრულ ეკონომიკაზე გადასვლასთან. ციფრული ეკონომიკის პირობებში კომპანიებს, რომლებიც იყენებენ შესაბამის ტექნოლოგიებს, შეუძლიათ მოიპოვონ კონკურენტული უპირატესობა და დაიკავონ ბაზარზე უფრო ხელსაყრელი პოზიცია. ციფრული ეკონომიკის დადებითი ეფექტი ბიზნესზე შესაძლოა გამოვლინდეს დიდი მოცულობის მონაცემთა აკუმულირებაში და მათ გამოყენებაში მართველობითი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, შუამავლების გამორიცხვაში, დანახარჯების ოპტიმიზაციაში, კომპანიის შიდა და გარე დაინტერესებულ მხარეებს შორის ინფორმაციის გაცვლის დარღვევაში, კლიენტთა ლოიალობის გაზრდაში, რაც ბოლო ჯამში უზრუნველყოფს ქვეყნის ეკონომიკურ უსაფრთხოებას.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური უსაფრთხოება, ციფრული ეკონომიკა, ტრანსნაციონალიზაცია, ციფრული ტექნოლოგიები.

Abstract. The article discusses transnational business as a key trend in the development of economic systems at different levels, which is reflected in the influence of the world's largest companies in all areas of the national economy. The development of transnational business is characterized by a new phase related to the end of the post-industrial era and the transition to a digital economy. In the digital economy, companies that use relevant technologies can gain a competitive advantage and take a more favorable position in the market. The positive effects of digital economy on business can be manifested in the accumulation of large amounts of data and their use in the management decision process, exclusion

of intermediaries, cost optimization, acceleration of information exchange between internal and external stakeholders, increasing customer loyalty, ultimately ensuring the country's economy.

Key Words: Economic Security, Digital Economy, Transnationalization, Digital Technologies.

შესავალი. ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების პრობლემა წარმოადგენს, როგორც ქართველი ისე უცხოელი მეცნიერების კვლევის ობიექტს, ხოლო ტრანსნაციონალური კომპანიების საქმიანობის გავლენას, როგორც ბაზირების ასევე რეციპიენტი ქვეყნების ეკონომიკურ უსაფრთხოებაზე, ციფრული ეკონომიკის პირობებში, სწავლობენ მსოფლიო სამეურნეო პროცესების განვითარების წამყვანი თეორიების ჩარჩოებში. შეუძლებელია მკაფიოდ იქნას გამოყოფილი ტრანსნაციონალური კომპანიების აქტიური საქმიანობის საზღვრები და გამოვლინდეს მათი ეფექტიანი ფუნქციონირების შესაძლებლობები ნეგატიური ზემოქმედების გარეშე.[1]

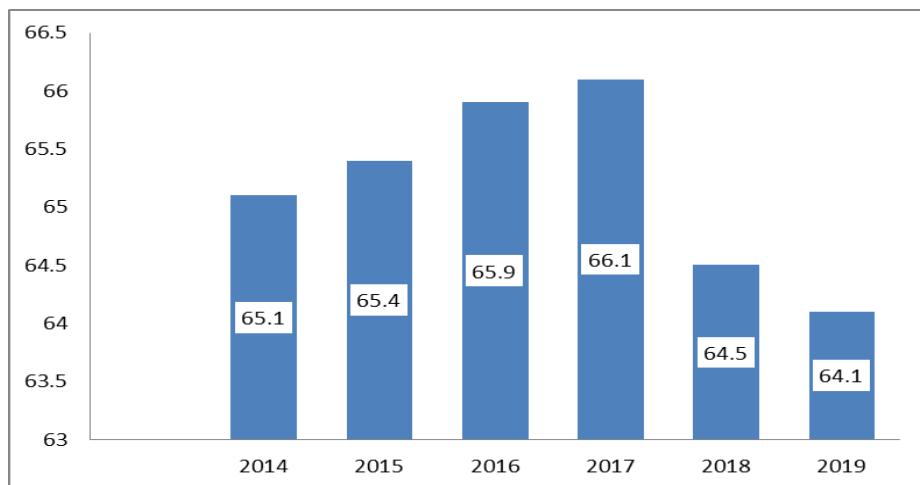
გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ექსპერტები თვლიან, რომ სწორედ განვითარებული ქვეყნების ტრანსნაციონალური კომპანიების საერთაშორისო საქმიანობა განსაზღვრავს მათ საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთკავშირებს. ტრანსნაციონალური კომპანიების აქტიური საწარმოო, საინვესტიციო და სავაჭრო საქმიანობა საშუალებას იძლევა მათ შეასრულონ პროდუქციის წარმოებისა და განაწილების საერთაშორისო რეგულატორის ფუნქცია.[2]

ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პრობლემა გართულებული სოციალური, ეკონომიკური პროცესებისა და მოვლენების პირობებში იძენს სულ უფრო დიდ აქტუალობას. თანამედროვე საქმიანობის სხვადასხვა მიმართულება წარმოადგენს მრავალი გამოწვევისა და საფრთხის წყაროს, რაც შესაბამისად მოითხოვს ახალი პრინციპების შემუშავებას და მათ მინიმიზაციას. განვითარებული ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ეკონომიკური უსაფრთხოება წარმოადგენს ქვეყნებისა და მთლიანად საზოგადოების განვითარების მნიშვნელოვან პირობას, განსაკუთრებით ციფრულ ეკონომიკაზე გადასვლის პროცესში. თავისი არსით იგი არის ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამართლებრივი ინსტრუმენტების ერთობლიობა, რომლებიც ხელს უწყობენ სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ეკონომიკური ინტერესების დაცვას.

თანამედროვე ეტაპზე ჩატარებულია ეკონომიკური უსაფრთხოების მხრივ კვლევების მნიშვნელოვანი რაოდენობა. ამ კვლევებმა აჩვენეს, რომ ცალკეული ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოება უზრუნველყოფილია მსხვილი ბიზნესის სტაბილური განვითარებით, ე.ი. საზოგადოების ეკონომიკური უსაფრთხოება დაკავშირებულია ბიზნესის წარმართვის პირობებზე. ასევე ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის აუცილებელია საზოგადოების ფინანსური კონტროლის უზრუნველყოფა და

ფარული ეკონომიკის ზემოქმედების შემცირება. თავის მხრივ საზოგადოების ინსტიტუციონალური სტრუქტურა უზრუნველყოფს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდასა და სამეურნეო რისკების შემცირებას. [3]

ძირითადი ტექსტი. მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაციის თანამედროვე დონეზე, როდესაც სულ უფრო იზრდება იმ ქვეყნების რაოდენობა, რომლებიც თანმიმდევრულად გადადიან ციფრულ ეკონომიკაზე ეკონომიკური უსაფრთხოების დონის ამაღლების აუცილებლობა სულ უფრო ნათელი ხდება. ჩვენი აზრით, მსოფლიო მეურნეობის განვითარების უხლოეს პერსპექტივაში ბრძოლა ტრანსნაციონალურ კომპანიებსა და ეროვნულ ორგანიზაციებს შორის პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მისაღებად საფუძვლად უდევს გლობალიზაციის პროცესების განვითარებას. ეროვნულმა ეკონომიკამ ამით შესაძლოა მიიღოს სარგებელი, რამდენადაც ეს ქმნის წინაპირობას ბიზნესის დივერსიფიკაციის სტრატეგიის რეალიზაციისათვის, ეროვნული ორგანიზაციებისა და უცხოური ტრანსნაციონალური კომპანიების მიერ ერთობლივი საწარმოების ჩამოყალიბების საფუძველზე, ეროვნულ რესურსებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდის სანაცვლოდ. [4]

წყარო: დიაგრამა შედგენილია World Investment Report 2020-ის მონაცემებზე დაყრდნობით[5]

დიაგრამა 1. მსოფლიო ეკონომიკის ტრანსნაციონალიზაციის ინდექსი 2014-2019 წლებში (%-ში)

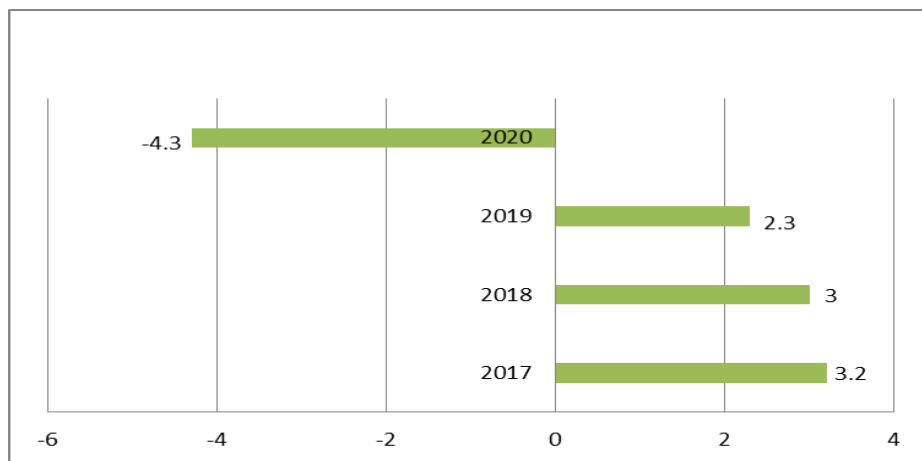
მიმღები ქვეყნების მიერ მიღებული ახალი ინვესტიციური შეზღუდვები ანუ წესები გამოწვეული იყო ეროვნული უსაფრთხოების პრობლემების

გადაწყვეტის და საკვანძო აქტივებზე, ტექნოლოგიებზე და რესურსებზე გავლენის შენარჩუნების აუცილებლობით.

მსოფლიო ეკონომიკის ტრანსნაციონალიზაციის ინდექსი, რომელიც გამოითვლება, როგორც მსოფლიო თანამეგობრობის ყველა ქვეყნის ტრანსნაციონალიზაციის საშუალო არითმეტიკული მნიშვნელობა, გვიჩვენებს არაერთგვაროვან დინამიკას. როგორც დიაგრამაზე ნათლად ჩანს 2014 -2017 წლების პერიოდში ეს მაჩვენებელი იზრდებოდა, ხოლო 2018-2019 წელს მისი მნიშვნელობა საგრძნობლად შემცირდა. 2020 წელს ცნობილი მიზეზების გამო ეს მაჩვენებელი უფრო შემცირებულია. (იხ. დიაგრამა 1).

ტრანსნაციონალიზაციის ინდექსის შემცირება ხდებოდა და ხდება რამდენიმე ფაქტორის გავლენით. მოკლედ განვიხილოთ ისინი.

1. მსოფლიო ეკონომიკის სტაგნაცია, რომელიც შეინიშნებოდა 2017-2020 წლებში. ასე მაგალითად თუ პოსტკრიზისულ პერიოდში 2017 წელს მსოფლიო მშპ-ის ზრდა შეადგენდა 3.2%-ს, 2018 წელს იგი შემცირდა 3.0%-მდე, 2019 წელს კი 2.3%-მდე, ხოლო მსოფლიო პანდემიით გამოწვეული მოვლენების გამო 2020 წელს მას ჰქონდა უკვე უარყოფითი მაჩვენებელი და შეადგინა - 4.3% (იხ. დიაგრამა 2).

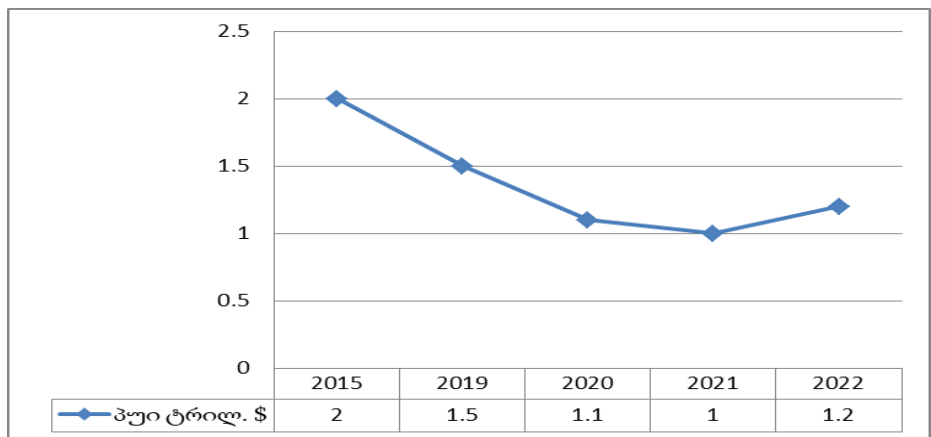
წყარო: დიაგრამა შედგენილია Global Economic Prospects-ის მონაცემებზე დაყრდნობით[6]

დიაგრამა 2. მსოფლიო მშპ-ის ზრდა 2017-2020 წლებში (%-ში)

მსოფლიო ეკონომიკურ განვითარებაში ასეთი სახის სტაგნაციამ გამოიწვია წარმოებისა და ვაჭრობის მოცულობების შემცირება, რამაც ხელი შეუწყო ტრანსნაციონალური კომპანიების ამბიციების გადახედვას, მსოფლიო ბაზარზე აქტიური გაფართოების მიმართულებით, მათ დაიწყეს

შიდა წყაროების, რესურსებისა და რეზერვების ძიება, რათა გაეუმჯობესებინათ თავიანთი სამეურნეო საქმიანობა.

2. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობების, ასევე ტრანსნაციონალური შერწყმისა და შთანთქმის სფეროში აქტიურობის შემცირება. UNCTAD-ის მონაცემების თანახმად პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გლობალური ნაკადები 2019 წელს 2015 წელთან შედარებით მნიშვნელოვნად შემცირდა, ასევე მნიშვნელოვან შემცირებას პროგნოზირებენ 2020-2021 წლებში, რაც 2020 წელთან მიმართებაში უკვე გამართლდა, ხოლო მცირე მატებას ვარაუდობენ 2022 წელს (იხ. დიაგრამა 3).

წყარო: დიაგრამა შედგენილია World Investment Report 2020-ის მონაცემებზე დაყრდნობით[5]

დიაგრამა 3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გლობალური ნაკადები 2015-2019 წლებში და 2020-2022 წლების პროგნოზი (ტრილ. \$)

3. გართულებული პოლიტიკური წინააღმდეგობები მსოფლიოს განვითარებულ ცენტრებს შორის და სავაჭრო ბარიერებისა და შეზღუდვების ზრდა მიმდები ქვეყნების მხრიდან. UNCTAD-ის მიერ გაკეთებული კვლევის თანახმად მსოფლიოს 55 ქვეყანამ გაატარა 112 პოლიტიკური ღონისძიება, რომლებიც გავლენას ახდენენ ტრანსსასაზღვრო გარიგებების განვითარებისა და პირდაპირი ინვესტიციების შედინების პროცესებზე. მათგან 31 ღონისძიება დაკავშირებული იყო ახალ შეზღუდვებთან, რომლებიც გავლენას ახდენდნენ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემოდინებასა და შერწყმისა და შთანთქმის სფეროებზე. ხოლო 65 კი ეხებოდა ამ მიმართებით პროცესების ლიბერალიზაციას. [5]

მიმდები სახელმწიფოების მხრიდან ახალი საინვესტიციო შეზღუდვები და წესები გამოწვეული იყო ეკონომიკური უსაფრთხოების პრობლემების

აუცილებლობით, ხოლო ლიბერალიზაციის მიმართულებით გადადგმული ნაბიჯები კი სოფლის მეურნეობის, საინფორმაციო საშუალებების, ლოგისტიკის, გადამამუშავებელი მრეწველობის, საცალო ვაჭრობის, ტრანსპორტისა და ინტერნეტ-ბიზნესის მიმართულებით.

თანამედროვე ეტაპზე მსოფლიო ეკონომიკაზე ტრანსნაციონალური კომპანიების გავლენის დადებითი და უარყოფითი მხარეები მოყვანილია ცხრილში (იხ. ცხრილი 1).

ტრანსნაციონალური კომპანიები სულ უფრო ხშირად ხდებიან საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობათა სისტემაში ამა თუ იმ ქვეყნის ბედის განმსაზღვრელი ფაქტორი. მათი აქტიური საწარმოო, საინვესტიციო და სავაჭრო საქმიანობა საშუალებას აძლევს მათ შეასრულონ პროდუქციის წარმოებასა და განაწილებაზე საერთაშორისო კონტროლის ფუნქცია და ასევე უნარი შესწევთ მოახდინონ განვითარებადი ქვეყნების ინტეგრაცია მსოფლიო ეკონომიკურ სისტემაში.

ტრანსნაციონალური ბიზნესის განვითარების თანამედროვე თავისებურებების გამოვლენა შესაძლებელია თუ მოვახდენთ მათი სპეციფიკის ანალიზს სხვადასხვა კრიტერიუმის მიხედვით. მათ შორის განსაკუთრებულ ინტერეს წარმოადგენს ისეთი კრიტერიუმები, როგორებიცაა ურთიერთდამოკიდებულება დედა კომპანიასა და მის ფილიალებს შორის, განვითარების ორიენტაცია, განვითარებაში შიდა ბაზრების როლი და უცხოური ფილიალების საქმიანობის კონტროლი. ამ კრიტერიუმებიდან გამომდინარე შესაძლებელია გამოვყოთ ინტერნაციონალური, მრავალნაციონალური და გლობალური კომპანიები.

PwC (კომპანიების საერთაშორისო ქსელი, რომლებიც მომხმარებელს სთავაზობს მომსახურებას კონსალტინგისა და აუდიტის სფეროში) კომპანიის სპეციალისტების კვლევის მონაცემების მიხედვით ციფრულ გარდაქმნის კომპანია-ლიდერები უსწრებენ კონკურენტებს რიგი კრიტერიუმის მიხედვით, მათ შორის ისინი მონაცემთა ბაზაზე დაყრდნობით 10-ჯერ უფრო ხშირად იღებენ უფრო ეფექტიან გადაწყვეტილებებს და აკეთებენ ამას უფრო სწრაფად, ვიდრე მათი კონკურენტები, რომლებიც მხოლოდ ეხლა იწყებენ ციფრულ ევოლუციას და ამდენჯერვე უსწრებენ მათ დროში ბაზარზე გასვლის პროცესში. PwC-ს სპეციალისტების შეფასებით, იმ კომპანიებს, რომლებიც სისტემურად უდგებიან ბიზნესის ციფრულ პლათფორმაზე გადაყვანას შეუძლიათ გაზარდონ მწარმოებლობა 45%-ით, 25-35%-ით შეამცირონ დანახარჯები მომსახურებაზე და თითქმის ორჯერ გაზარდონ კლიენტთა ბაზა.[7]

ცხრილი 1.

ტნკ-ის გავლენა მსოფლიო ეკონომიკაზე

პოზიტიური გავლენა	პრობლემები და საფრთხეები
ასიმეტრია მსოფლიოსა და რეგიონების ეკონომიკურ განვითარებაში	
მართვის მსოფლიო პრაქტიკის დანერგვა ტრე-ირბი მიმღებ რეგიონებში	ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებსა და რეგიონებში ნედლეულის მოპოვების სპეციალიზაციის გაძლიერება
მსოფლიო რესურსების გამოყენება	
ალტერნატიული წყაროებისა და ეკოლოგიურად სუფთა ტექნოლოგიების სამეურნეო ბრუნვაში გამოყენების შესაძლებლობა	მსოფლიო სავანძო რესურსების (ენერგია, მიწა, წყალი) ამოწურვის საფრთხე
საწარმოო სიმძლავრეების ქვეყნებს შორის გადაადგილება	
მიმღები ქვეყნების ეკონომიკური ზრდის ტემპების გაზრდა, მათი ინტელექტუალიზაციისა და ინფორმატიზაციის გაძლიერება	ბაზირებისა და მიმღებ ქვეყნებს შორის ეკონომიკური და ტექნოლოგიური შეუსაბამობის შენარჩუნება
საერთაშორისო ეკონომიკური საქმიანობის ლიბერალიზაცია	
სამეურნეო სუბიექტების ეკონომიკური საქმიანობის თავისუფლების გაფართოება, ეკონომიკური საქმიანობაზე შეზღუდვების შემცირება და მოხსნა	მიმღები ქვეყნების ეროვნული მწარმოებლების ბაზრის წილის შემცირება და იმპორტზე დამოკიდებულების ზრდა

თანამედროვე მსოფლიოში ციფრული ეკონომიკა და ბიზნესის დიგიტალიზაციის პროცესი ხდება ეკონომიკური პროცესების აქტივიზაციის, მათ შორის ექსპორტის ინტენსიფიკაციის, მნიშვნელოვანი ფაქტორი. ტრანსნაციონალური ბიზნესისათვის იხსნება ახალი შესაძლებლობები თავისი გავლენის გაძლიერებისათვის მსოფლიო სამეურნეო სისტემაში. მაგრამ ეს პროცესები თავის თავში ატარებენ რიგ შეზღუდვებს, რომლებიც დაკავშირებულია ზოგიერთი ქვეყნისა და მომხმარებელთა ნაწილის დაბალი მზადყოფნით გამოიყენონ ციფრული ტექნოლოგიები ბიზნესის წარმართვის პრაქტიკაში და პროდუქციის მოხმარებაში.

გეროს ვაჭრობისა და განვითარების კონფერენციის (UNCTAD) და საერთაშორისო ანალიტიკური სააგენტოს McKinsey & Company-ის ექსპერტების შეფასებით იმ დარგების ტოპ-10-ში, რომლებიც ყველაზე მეტად განიცდიან ციფრული ტექნოლოგიების ზეგავლენას შედიან:

მასობრივი საინფორმაციო საშუალებები და გართობის სფერო, საცალო ვაჭრობა, მაღალი ტექნოლოგიების სფერო, ჯანდაცვის სისტემა და მომსახურება.[8],[9]

უნდა აღინიშნოს, რომ მსოფლიო პრაქტიკაში არსებული ციფრული გარდაქმნების სტრატეგიები მოდის სახელმწიფოებზე განვითარებული და გარდამავალი ეკონომიკებით, მათ შორის ციფრული ინფრასტრუქტურის განვითარების სფეროს 70.3%, ხოლო ციფრული ბიზნესის 68.7%. ასეთი პოლიტიკა ცხადყოფს იმას, რომ ქვეყნები ხედავენ სერიოზულ პოტენციალს მსოფლიო ბაზარზე თავისი პოზიციების გამყარებაში და ეკონომიკური უსაფრთხოების განმტკიცებაში ციფრული გარდაქმნების აქტივიზაციის დაჩქარებასა და განვითარებაში.

ტრანსნაციონალურ ბიზნესში იზრდება ტექნოლოგიური და ციფრული კომპანიების რაოდენობა. მსხვილი ტექნოლოგიური ტრანსნაციონალური კომპანიები აძლიერებენ თავის პოზიციებს მსოფლიო ბაზარზე, ყიდულობენ რა წარმატებულ სტარტაპებს მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში. ისინი ასევე ახორციელებენ ვერტიკალურ ინტეგრაციას, მონაწილეობენ რა კონტენტის შექმნაში თავისი ციფრული პლატფორმისათვის და აფართოებენ საცალო ვაჭრობისა და სხვა მომსახურების ქსელს. დაწყებულმა კორონა ვირუსის პანდემიამ გააძლიერა ტექნოლოგიური და ციფრული კომპანიების პოზიციები, ვინაიდან მკვეთრად გაიზარდა ელექტრონული ვაჭრობის მოცულობები მთელი მსოფლიოს მასშტაბით. ამ მიმართებით მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება ეკონომიკური უსაფრთხოების სფეროში არსებული პრობლემების გადაჭრა და სწორი მართველობითი გადაწყვეტილებების მიღება.

დასკვნა. ამრიგად, მსოფლიოში ტრანსნაციონალური ბიზნესის ზრდას განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკების ქვეყნებისათვის მოაქვს, როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი შედეგები, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა იქონიონ მათ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ უსაფრთხოებაზე. ამიტომ მთავრობამ უნდა მოახდინონ მარეგულირებელი ღონისძიებების გატარება და ზოგიერთი შეზღუდვების დაწესება, რითაც ისინი შესძლებენ ეროვნული მწარმოებლების დაცვას. ამ მიმართებით მნიშვნელოვანი ხდება ციფრულ ეკონომიკაზე გადასვლა, რომელსაც უნარი შესწევს უზრუნველყოს ეკონომიკის ყველა სექტორის კონკურენტუნარიანობის გაზრდა და გახდეს ძლიერი იმპულსი ეროვნული კომპანიებისათვის უცხოური ბაზრების ათვისების მიმართულებით, ხოლო ციფრული ეკონომიკის პირობებში ეკონომიკური უსაფრთხოების პრობლემების ფართომასშტაბიანი გადაწყვეტა უზრუნველყოფს ეკონომიკური ზრდის პროცესის მიზანმიმართულ ფორმირებასა და მთლიანად საზოგადოების ეკონომიკური კეთილდღეობის ამაღლებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Kordos M., Vojtovic S. Transnational Corporations in the Global World Economic Environment. 3rd International Conference on New Challenges in Management and Organization: Organization and Leadership, 2 May 2016, Dubai, UAE. Pp. 150-158. <https://core.ac.uk/download/pdf/82283168.pdf> (უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 18.01.2021).
2. Попов Е. В., Семячков К. А. Проблемы экономической безопасности цифрового общества в условиях глобализации. Экономика региона. 2018. Т. 14, вып. 4. С. 1088-1101. <https://cyberleninka.ru/article/n/problemny-ekonomicheskoy-bezopasnosti-tsifrovogo-obschestva-v-usloviyah-globalizatsii> (უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 18.01.2021).
3. Zingales, L. Towards a Political Theory of the Firm. Journal of Economic Perspectives, 31(3), 2017. Pp. 113-130. DOI: 10.1257/jep.31.3.113. <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.31.3.113> (უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 18.01.2021).
4. Wanjuu, L. & Le Roux, P. Economic Institutions and Economic Growth: Empirical Evidence from the Economic Community of West African States. South African Journal of Economic and Management Sciences, 20(1), 2017. 1607-1618. DOI: <https://doi.org/10.4102/sajems.v20i1.1607> (უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 18.01.2021).
5. UNCTAD. World Investment Report 2020. <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2020> (უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 18.01.2021).
6. A World Bank Group Flagship Report. Global Economic Prospects. January 2021. <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/publication/global-economic-prospects> (უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 19.01.2021).
7. PwC. The productivity agenda: moving beyond cost reduction in financial services. 2019. <https://www.pwc.com/gx/en/financial-services/pdf/pwc-productivity-agenda.pdf> (უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 19.01.2021).
8. UNCTAD. Digital Economy Report 2019. https://unctad.org/system/files/official-document/der2019_en.pdf
9. McKinsey & Company. Digital Globalization: The New Era of Global Flows. <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/McKinsey%20Digital/Our%20Insights/Digital%20globalization%20The%20new%20era%20of%20global%20flows/MGI-Digital-globalization-Full-report.ashx>